

PISKONEN, Heikki: TUL-lehden toiminta-ajatus ja sen toteutuminen lehden sisällössä sekä lukijoiden käsityksen mukaan.

RUOHONEN, Voitto: Tieto ja yhteisyys. Näkökulmia joukkotiedotuksen objektiivisuuteen ja objektiivisuuskeskusteluun.

TURUNEN, Kirsti: Tupakkakirjoittelu sanomalehdissä. Tarkastelua tupakointia vähentävien tiedotusohjelmien näkökulmasta.

HELSINGIN YLIOPISTON TIEDOTUSOPIN LAITOS

1982

KEISKI, Satu: Hajautetun ja keskitetyn organisaattiorakenteen vaikutukset kanavien funktionaaliseen käyttöön ja viestintäilmastoon

MYKKÄNEN, Päivi: Keskinäisviestinnän symbolien merkitykset. Monimerkityksisyys ja epämääräisyys ymmärtämisen esteinä

SAARELA, Sinikka: Kaupunki kaupungin sanomalehdissä. Tutkimus Hämeenlinnan kaupungin asioiden käsittelystä Hämeen Sanomissa ja Hämeen Kansassa

TAINIO-HIETALA, Päivi: Amer-yhtymä Oy:n henkilökuntalehtien sisältö vuosina 1946-1979

ZILLIACUS-TIKKANEN, Henrika: Kvinnlig och manlig journalistik - nyhetsvärdering ur jämställdhetsynvinkel

peilillä

peilaten

^{KAUPPIAS}
ARKKIPIISPA John Vikströmin mietteitä esiteltiin *Tiedotustutkimuksen* viime numeron ensimmäisellä sivulla: "Kirkko on jonkinlainen yritys siinä mielessä, että sillä on määrätty tavara, jonka se pyrkii myymään."

Jotkin huolestuneet *kerettiläiset* piirit ovat lähestyneet lehteämme pyytäen muistuttamaan laajaa lukevaa yleisöä *Pyhän Raamatun* heille tärkeistä, *kullanarvoisista* sanoista. Monipuolisuuden vuoksi siis: "Mutta Jeesus rupesi taas puhumaan ja sanoi heille: 'Lapset, kuinka vaikea onkaan niiden, jotka luottavat *tavaraansa*, päästä Jumalan valtakuntaan!' (Mark. 10: 24.) [Yhteiskuntatieteelliseltä kannalta tässä tietenkin on mielenkiintoisinta, miten Jeesus tavara-analyysillaan ennakoiki myöhempää vallankumouksellista heimoeljeään Karl Marxia - toim.huom.] Ja toisenkin evankelistan muistiinpanoista samaiset *kerettiläiset* haluavat muistuttaa yhteistä kirkkokansaa: "Ja hän [Jeesus] meni pyhäkköön ja rupesi ajamaan *myyjää* ulos ja sanoi heille: "Kirjoitettu on: 'Minun huoneeni on oleva rukoushuone', mutta te olette tehneet siitä ryöväreiden luolan." (Luuk. 19: 45-46.)

☆☆☆

NEWSWEEK-LEHTI PUFFASI hiljan (19.9.) haastattelussaan Theodore Levitt-nimisen herran uutta kirjaa *The Marketing Imagination*. Teoksen johtoajatus on, että monikansalliset yritykset (multinational corporation) katoavat korvautuen ylikansallisilla (global corporation).

Näiden yritystyyppien vissi ero on siinä, että kun monikansallinen toimii joissakuissa maissa sovittautuen kulloisiinkin paikallisiin oloihin (?), ylikansalliselle maapallo on vain yksi markkina-alue, yksi ja yhtenäinen. Ylikansallinen toimii "alhaisilla suhteellisilla kustannuksilla" myyden samaa kamaa samalla tavoin joka maassa. Samat mainokset, samat organisaatiot, sama lain-säädäntö, samat tavat ja mieltymykset. Mikä säästö!

Levitt toteaa pahoitellen, että maailmassa on vielä kolkkia, joissa alueellinen eristyneisyys estää monikansallisten luontevaa ja järkevää kehitystä ylikansallisiksi. Toivoa kuitenkin on, sillä ihmisten maku on yhtenäistymässä - McDonald's-ketjun tuottoisin paikka on kuulemma Ginzassa.

Vaatteiden, viihdetuotteiden, juomien, huonekalujen - tuotantoteknologiasta puhumattakaan - yhteisen makukielen ja pitkien sarjojen syntyminen ei onnistu ilman määrätietoista toimintaa. Avainsana on uusi tekniikka - sen kautta avautuvat standardoidut, tehokkaat, avoimet ja tuottoisat markkinat tundralta sademetsään, Missisippiltä Keitaiselle jolle.

Näin Levitt. Mitäs meillä Suomessa. Meillä lapset hyppäävät välitunnilla narua lauleskellen mainoslaulua ja kartuttavat nykyhuumorimme elinvoimaisinta haaraa, väänneltyjä mainoslauseita. Ei meillä - Suomi is the real thing.

LEHTIKIELTÄ *Helsingin Sanomista* 16.6.1983: "Rohkesti toiminut nainen aikaansai ryöstön tehneen miehen kiinnisaamisen Helsingin Länsi-Pasilassa keskiviikkoamuna." Nerokasta vieraannuttamiseksi hyödyntävä journalisti *räjäyttää* lukijain šovinistisen tietoisuuden naisnäkökulmaan. (Empiirisiä löydöksiä "Uuden journalismin etsintäprojektista" - etsijöiden luvalla.)

VOI KESKIAIKAA! mikä kohtelu tämän päivän historiantietäjien käsissä! Kun Iranissa syöstiin šaahin hirvuttava hallitus, etsi ja löysi kotimainen julkisuus uuden hallinnon vertailukohdan - *keskiajasta*. Journalistiemme historiantietoisuuden mukaan merkitsi ajatollahien vallankumous "paluutta keskiaikaan". Jää tietysti aprikoi-maan, mitä nimenomaista *keskiaikaista* yhteiskunnallista vallankumousta Iranin tapahtuman muistuttavat. Mitä yhteiskunnallisia vallankumouksia keskiajalla tapahtuikaan? Ja missä?

Tiedotustutkimuksessa emme löytäneet keskiajalta Iranin vallankumousta muistuttavia tapahtumia. Sitä vastoin havaitsimme, että Ranskan suuren vallankumouksen ja Iranin viime vuosien tapahtumat ovat joissakin suhteissa saman kaltaisia: esiintyy niin absolutistista kuin republikaanistakin terroria, vallankumous osoittaa merkkejä sotaisaan haluun vyöryä rajojen yli. Mutta Ranskan suuri vallankumous oli *uuden ajan*, ei keskiajan tapahtumia.

Journalistit pitäytyvät kuitenkin mieluusti ajatuskaavoittumiinsa. *Helsingin Sanomat* otsikoi pääkirjoituksensa 23.8.1983 Filippiinien oppositiojohtaja Benigno Aquinon murhasta: "Takaisin keskiaikaan". Mikä kohtuuton syytös! voisi joku harras medievisti ajatella. Mihin keskiaikaiseen salamurhaan tai salamurhakulttuuriin Aquinon tappamista halutaan verrata? Kouluhistorias-ta muistelemme, että renessanssin Italiasta puhuttiin poliittisten salamurhien aikakautena. Mutta renessanssihan on sekin *uuden ajan*, ei keskiajan tapahtumia.

Mutta tietenkään journalistien "keskiaika" ei tarkoita Euroopan kouluhistoriasta mieleen jäänyttä aikakautta Rooman häviön jälkeen ja ennen renessanssia. Meikäläisten journalistien "keskiajan" käytössä on piirteitä, jotka muistuttavat "kommunismi"-käsitteen käyttöä muualla lännessä - tarkoittaa kaikkea pahaa ja vihattavaa, ja ilmeisesti juuri sitä pahaa ja vihattavaa, joka on omissa ja rakkaitten teoissa ja tekojen ehdoissa.

Mutta ei Aquinon murha tietenkään ollut edes *poikkeuksellinen*, ei "keskiaikainen" edes sanan

jälkimmäisessä, "kommunistisessa" merkityksessä. Se ei ollut poikkeuksellinen "pahojen voimien" purkaus jostakin toisaalla olevasta "keskiajasta", pimeyden valtakunnasta - tai oikeastaan se ei olisi ollut sitä ilman trauman työstämistä "keskiaikaiseksi" kollektiivisessa massatajunnassa. Toisesta näkökulmasta (joka jäi ja säännöllisesti jää artikuloimatta) se olisi olennainen ja luonnollinen osa sitä meidän jokapäiväistä maailmaamme, jonka perusaineisiin kuuluvat toisaalla *Helsingin Sanomat* ja muut sen kaltaiset joukkotajunnan välineet instansseina, joiden tehtävänä on muuntaa osa omaa jokapäiväistä todellisuuttamme "keskiajaksi". Salaiset poliisit, hirmuhallitukset, sota ja terrori, kaikki tämä on jokapäiväisen elämämme luonnollista yhteiskunnallista kudetta. Sen kanssa voi elää ja tulla toimeen, kun sen ymmärtää "keskiaikaiseksi", joksikin joka ei todella ole meidän omaa tämänpuoleista maailmaamme - joka ei ole *nykyaikaista, säännöllistä ja institutionaalista*.

"Keskiaika" on massakulttuurinen, myyttinen tapa artikuloida ja käsitellä akuutteja yhteiskunnallisia ristiriitoja. Se tuo helpotusta, se luo lievitystä - niille jotka helpotusta ja lievitystä kaipaavat: kaikille meille, joilla on huono omatunto.

☆☆☆

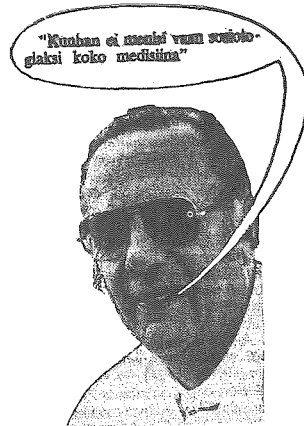
SAMA KESKIAIKAISTAMINEN artikuloi suhdettamme KAL-007:n tapaukseen. Se, että Neuvostoliiton ilmavoimat ampuu alas matkustajakoneen, 269 ihmistä kuolee = Neuvostoliitto on sivistymätön alkukantainen orjavaltio, jota massamurhaajat johtavat (niin kuin luimme eräästä päivälehdestämme). Mutta:

- Neuvostoliitto ei ole sivistymätön maa
 - eikä alkukantainen,
 - eivätkä neuvostoliittolaiset ole orjia,
 - eivätkä heidän johtajansa massamurhaajia,
- eivät sen enempää kuin vastineensa lännessä. Ei nykyaikaisista yhteiskunnista saa otetta noilla käsitteillä. Mutta tragiikka muuntuu myyttiseksi, eikä tragiikkaa tarvitse elääilmästäilmään: juuri sivistyneet, teknisesti, moraalisesti ja yhteiskunnallisesti korkeasti kehittyneet

ihmiset - tappavat. KAL-007:n kohtalo on täyttävä sivistynyttä, kehittynyttä nykyaikaa.

☆☆☆

"YHDYSVALTOJEN HALLITSEVA lääketieteellinen ideologia keskittyy pikemmin parantamiseen kuin ehkäisyyn, ja sen johtavissa teemoissa ruumis nähdään koneeksi, sairaalat korjaamoiksi ja lääkärit päämekaanikoiksi." (Oscar H. Gandy Jr. *Beyond agenda setting*.) - Saman suuntainen lienee asian laita meilläkin, vaikka murheensa se on rikkaallakin sanoi eräskin rikas:

totesi eräs Oulun yliopistollisen keskuskorjaamon päämekaanikoista, Pentti A Järvinen *Helsingin Sanomien* synttärihaastattelussa 22.8.83.

☆☆☆

KUN SOSIOLOGIA (ja politiikka) uhkaa medisiinaa, uhkaa se lääkäreiden asiantuntemuksen, lääkeaineiden ja lääkintälaitteiden lääketieteellistä kompleksia. Kriisiä ei ratkaise, mutta voi lievittää lääketieteen tehokas levittäytyminen urheiluun. Yksi kompleksin sektori kehittää valmennusaineita, toinen keinoja paljastaa niitä. Helsingin yleisurheilujen doping-paljustuslaitteisto maksoi 0.5 milj.mk. Caracasin panamerikkalaisten kisojen laitteisto maksoi 8 milj.mk. Kasvukerros 16. Varsin tyydyttävää - Los Angelesissa käytössä lienee jo n. 100 milj.mk:n laitteisto. - Valmennusainesektori on pakotettu innovaatioihin; seuraava uutuus (näin olem-

me kuulleet) on valikoima aineita, jotka tekevät nykyisille paljastuslaitteille mahdolltomaksi paljastaa valmennusaineiden käyttö, jolloin paljastussektorin täytyy seuraavaksi kehittää peiteaineiden paljastuslaitteistot. - Rajattoman kasvun näköalat!

"Urheilubroilereita", sanoi olympiafarmari Peter Tallberg. Lehdet mylvivät yleisurheilun MM-kisoista:

MAHTAVAA!

Lisäksi kuultiin raivoisaa, tikahtuvaa naurua.

SARJASSA "KUOLEMATTOMIA rauhanehdouksia" on *Helsingin Sanomat* julkaissut pääkirjoituksessaan 2.9.83 mietelmän: "Jos supervallat haluavat kou-raantuntuvasti vähentää sodan vaaraa, niiden on riisuttava aseistusta maan päällä siten, että kummallekin puolelle jää yllätyshyökkäyksen jälkeen aina keinot täyteen vastaiskuun." Tieto kertoo itse Kalevi "Strip" Sorsan kalvenneen ka-teudesta lehden luettuana: Täydellinen argumentti, varustelu = aseidenriisuntaa, mot!

HS:n idea on logiikaltaan yhtä tyrmäävä kuin erään länsimaan puolustusministerin, Kaspar Weinbergerin taannoinen lehdistölausunto (HS, 7.9.83): "Meidän [USA:n asevoimien] on oltava Libanonissa, jotta takaisimme itsenäisen ja vieraista joukoista vapaan maan olemassaolon. Tämä on hyvin vaikea ja kallis tehtävä."

OBJEktiivisuustutkimus ETENEE eri saroilla, huomaamme lukiessamme naapuritieteellisiä julkaisuja. Ari-Matti Auvinen on tutkinut, miten päihteiden käyttöä kuvataan Jallun, Kallen, Raton ja Urkin ns. lukijakirjeissä. Tulokset on kuitenkin julkaissut Alkoholipolitiikka-lehti.

Lukijakertomukset muodostavat nykyään suuren osan miestenlehtien fiktio-osastoissa. Tiedättehän tarinoiden kaavan? "Miestenlehdissä julkaistuissa fiktioissa päädyttiin lähes poikkeuksetta sukupuoliyhdyntään kuvaamiseen", Auvinen vahvistaa mielikuvamme.

Reilusti yli puolessa Auvisen tutkimista novelleista kuvaillaan muiden inhimillisten toimintojen ohessa myös alkoholin käyttöä. Viinalle on jutuissa selvä motiivi: se poistaa estoja. Niinpä jutuista, joissa viinalla oli jokin rooli, miltei kaikissa olivat sekä kertoja että partneri kännissä. Auvinen havainnollistaa lainaamalla lyhyesti mm. Jallun (3/81) juttua *Kuudesti saanut* ja Raton (3/81) samanaiheista kertomusta *Kyp-sä mies on paras*. Hän löytää useista jutuista vähintään kolme toimijaa, ja 40 prosentissa jutuista petetään aviopuolisoa.

Auvisen syytös on, että miestenlehtien lukijakertomukset antavat "vääristyneen kuvan" sukupuolielämästä. Toisin sanoen miestenlehtien tarjoamat lääkkeet sukupuolielämän tähtihetkien saavuttamiseksi - tukeva humala ja ennestään tuntematon partneri - eivät olisikaan päteviä ja todenmukaisia - sanalla sanoen, objektiivisia.

Extra media -dataakin Auvisella on: Kai Sieversin, Osmo Koskelaisen ja Kimmo Lepon kymmenen vuoden takainen *Suomalaisten sukupuolielämä*. Sen mukaan vain 15 prosentilla suomalaisista on ollut avioliiton ulkopuolisia suhteita, ja yhdyntäiheyskin todetaan raittiilla suuremmaksi kuin viinaa luttaavilla.

Herää jälleen kysymys tieteen ja taiteen ristiriidasta. Eikö Johannes Salminenkin painottanut Lahden kirjailijakokouksessa viime kesänä, että sepite on paljon puhuvampi kuin todisteiden pitkä ketju.

SUOMEN TIEDOTTAJIEN Liitto ry:n jäsenlehti *Tiedottaja* nro 8-9/83 kertoo, että liiton toinen tiedottajan perustutkiminto pidettiin viime toukokuussa Porthaniassa. Lehti julkaisee kysymykset, jotka alkavat ihmisen muistin toiminnasta ja obs-läs-tutkimuksen käsitteestä ja etenevät yhä vaikeampiin ongelmiin. Seuraavassa kysymyksen 12 eli viimeisen kysymyksen yksi osatehtävä:
i) Vol-au-vent on (1) esimerkiksi katkarapumuhennoksella täytetty voitaikinasta tehty piirakka, (2) suomalaiselta nimeltään vannike, (3) ei ole mikään ruokalaji?

Tästähän on vain sanottava, että niin Helsing-

in kuin Tampereenkin yliopiston pinnallinen tiedotusopin opiskelu ei koskaan ole ehtinyt gastronomiaan eikä etikettikysymyksiin saakka eivätkä opiskelijat luultavasti tiedä mitään mistään sen paremmasta kuin makkarasta; hyvä jos osaavat pitää haarukkaa vasemmassa ja veistä oikeassa kädessä. Osannevatko opettajatkaan?

(Saatuaan vihiä näistä vaikeuksista kehittää Suomen Tiedottajien Liitto välittömästi tiedotusopin opiskelijoille - soveltuvin osin myös opettajille - lounas-, päivällis- ja illallis-käytännön kirjekurssin, tietysti kysymysten ja vastausten muodossa. Mausteeksi ensimmäinen kysymys: a) Sausages minuuts on (1) ns. minuuttimakkara, (2) minuutissa valmistuva soosi, (3) nakkioskioskin spesiaali, saatavilla keskiyön tienoilla, (4) muuta, mitä?)

☆☆☆

ORAAKKELIMAISSIA uutisia. Elokuun puolivälissä tiedotettiin kautta valtakunnan tiedotusvälineistä: Kesän satotoiveet "vaihtelevat tyydyttävän ja normaalin välillä". Kumpikohan tarkoittaa suurempaa/parempilaatuista satoa, kumpi pienempää/huonompilaatuista?

☆☆☆

KUN PRESIDENTTI Mauno Koivisto seisoi myhäillen Valkoisen talon pihalla amerikkalaisten

lehtimiesten udellessa Reaganilta mustan laatikon vaiheista tai kun Koivistosta leivottiin Texasin karjatilalla apulaissheriffiä ja liipainsankaria välittyivät kuvat näistä tilanteista vain tänne Suomen kotitelevisioihin suorina tai nauhoitettuna satelliittilähetyksinä. Mutta se oli showta, jota kansa kaipaa. On turha kuvitella, että Yleisradion puhelinpäivystys tai lehtien yleisönosastot olisivat täyttyneet kiukkuisista mielenpurkauksista vain sen vuoksi että joka ilta satoja tuhansia markkoja lupamaksajien rahoja valui vastavuoroisesti atlantin toiselle puolelle. Mitäpä niistä parista kolmesta millistä kunhan saimme nähdä Manun garycooperina.

☆☆☆

ELÄMÄLLE VIERAAT tiedotustutkijat sen kun vain kiistelevät siitä, onko lehdistö ideologinen tavara vai pelkkää ideologiaa vai pelkkä tavara vai mitä se on. Toiset miehet ja naiset taas ihan praksistiseen tapaan tekevät, ts. tekevät lehdestään tavaran. He myös tiedostavat objektiiviset tekijät, joihin kuuluu myyvien uutistapahtumien ajoittuminen.

Ilta-Sanomien markkinointijohtaja Sakari Almi kertoo *Suomen Lehdistössä* 7-8/83, että ensimmäinen Mullova-numero myytiin loppuun vaikka painos oli 50.000 kpl normaalia suurempi. "Jos Mullova olisi loikannut joulukuussa, myyntiin olisi pitänyt panna vielä toiset 50.000 lisää."

Numeron kirjoittajia

ALANEN, Antti. YK, kriitikko, Pirkkala.

ESKOLA, Katarina. VTT, erikoistutkija, Jyväskylän yliopisto.

HEMANUS, Pertti. Professori, Tampereen yliopiston tiedotusopin laitos.

HUJANEN, Taisto. YL, lehtori, Tampereen yliopiston tiedotusopin laitos.

IDMAN, Irja. YL, LK, Rovaniemi.

JYRKIAINEN, Jyrki. YL, lehtori, Tampereen yliopiston tiedotusopin laitos.

KOIVISTO, Juha. Yht.yo., Tampere.

KOSKI, Markku. Yht.yo., kriitikko, Lahti.

LAGERSPETZ, Kirsti. Professori, Abo Akademi.

MALMBERG, Tarmo. YK, HuK, assistentti, Tampereen yliopiston tiedotusopin laitos.

MINKKINEN, Sirkka. KTK, vt. ohjelmapäällikkö, Yleisradio, Helsinki.

PIETILA, Jyrki. YL, lehtori, Tampereen yliopiston tiedotusopin laitos.

SIRONEN, Esa. YK, Jyväskylän yliopisto.

UUSITUPA, Timo. Yht.yo., Tampere.